

КОРЕКЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ ШВЕЙНОЇ СПРАВИ У СПЕЦІАЛЬНІЙ ШКОЛІ

У статті висвітлено особливості організації трудового навчання у спеціальній школі, зокрема на уроках швейної справи, роль колекційної спрямованості навчального процесу у професійній орієнтації та професійній підготовці дітей з особливими потребами.

Корекційна спрямованість навчально-практичної роботи та індивідуальний підхід, є принципами спеціальної дидактики і засобом корекції у процесі навчання та практичного виконання робіт з трудової діяльності «Швейна справа». Професійно-трудове навчання в спеціальній школі для дітей з особливими потребами спрямоване на забезпечення підготовки учнів до самостійного виконання різних видів робіт зі швейної справи в умовах виробництва та у власному побуті.

Метою корекційного спрямування навчально-практичної роботи на уроках швейної справи є: підготовка дітей з особливими освітніми потребами до майбутньої трудової діяльності за професією «швачка»; навчання школярів самостійному виконанню різних видів робіт зі швейної справи; різним прийомам праці (технології обробки та з'єднання деталей швейних виробів ручним і машинним способами тощо); виховування необхідних якостей особистості (відповідальність, сумлінність, бережливість та ін.); розвиток загальнотрудових умінь (орієнтування у способі виконання практичного завдання, планування послідовності дій та здійснення самоконтролю тощо).

Тому корекційне спрямування професійно-трудоного навчання швейної справи учнів з особливими потребами має в цих умовах нові завдання – оновлення соціальних пріоритетів особистості, формування компетентності, посилення гнучкості та мобільності соціальної поведінки, підготовленості до праці й готовності включитися в трудову діяльність у швейному виробництві. Індивідуальний корекційний підхід реалізує такі завдання: 1) надання допомоги учням з особливими потребами, які відчують певні труднощі у трудовому навчанні; 2) стимулювання творчих зусиль «сильних» учнів з метою поглибленого опанування спеціальної навчальної програми.

Окреслимо особливості, які слід враховувати при індивідуальному корекційному підході до навчання швейної справи:

- характер, глибина і час порушення пізнавальних процесів;
- структура розладу (вплив на психіку);
- стан зору, слуху, координації рухів;
- наявність фізичних вад;

* © Шевченко Л. В.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

- темп навчальної роботи;
- рівень узагальнень;
- труднощі, які виникають у пізнавальній діяльності;
- характерологічні особливості;
- вік;
- типологічні особливості.

У роботі з учнями з особливими потребами важливо знати їхні сильні і слабкі сторони, оскільки саме опора на позитивні можливості дитини допоможе педагогу-дефектологу коригувати порушення і слугуватиме запорукою успішної корекційної роботи [1, с. 42.]

Педагогічне забезпечення корекційно-розвивальної роботи у процесі трудового швейного навчання учнів з обмеженими розумовими можливостями передбачає спеціальну побудову всіх ланок педагогічного процесу (організації, змісту, методики) відповідно до потреби становлення в них розумової сфери, а саме загальних інтелектуальних здібностей до праці швачки та особливостей розвитку дітей даної категорії. Отже, процес корекційного трудового навчання на уроках швейної справи у спеціальних школах для дітей з особливими освітніми потребами спрямовано на формування в них усвідомленості, самостійності, стійкості розумової діяльності та індивідуального її способу на основі опанування трудової діяльності. Навчання має уможливити виконання школярами трудової діяльності й прояв у ній розумових якостей та індивідуального способу діяльності. При цьому учні мають ставитися в умови необхідності поетапно виконувати діяльність, усвідомлювати її, а також проявляти в ній визначені складові розумової сфери [2, с. 38].

До загальної структури готовності учнів з особливими потребами до майбутньої праці швачки як інтегративної якості, ми виділяємо два основних корекційних компоненти:

- професійна готовність (наявність технічних і технологічних знань, практичних умінь і навичок та вмінь реалізувати їх у практичній діяльності);
- особистісна готовність (орієнтованість у завданні, самостійність, дисциплінованість).

Корекційна спрямованість трудової підготовки зі швейної справи школярів з особливими потребами має чітко виражені етапи – орієнтування у спеціальності на базі навчальних майстерень (4 клас), опанування основ професії (5–9 класи) та спеціалізація, удосконалення трудових умінь (10 клас), які відповідають періодам шкільного навчання. На етапі орієнтування у спеціальності «швейна справа» передбачено: ознайомлення школярів з видами діяльності, які опановують під час вивчення швейної справи; надання учням відомостей про сферу використання одержаних знань та практичних умінь; формування в учнів уміння виконувати базові трудові операції на основі володіння ручним та машинним способом. Рівень оволодіння школярами знаннями та практичними вміннями на цьому етапі дає

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

підстави вчителів зробити припущення щодо можливостей опанування кожним учнем професії швачки. Остаточний висновок щодо подальшого професійного навчання таких учнів швейній справі має здійснюватись на основі індивідуальних характеристик від учителя молодших класів, вихователя, лікаря, з урахуванням вимог професіограми спеціальності «швачка» [5, с. 54].

Важливо формувати в учнів знання, уміння та навички усвідомленого дотримання правил безпечної праці, що має здійснюватись на кожному вступному занятті, на початку навчального року, коли учнів знайомлять із загальними правилами безпеки при роботі з голкою, ножицями, праскою та на швейній машині. На наступних заняттях слід систематично корегувати та нагадувати учням правила безпечно виконання кожної операції ручним і машинним способами [3, с. 45].

Навчально-практична робота на уроках трудового навчання швейної справи має враховувати особливості психіки дітей з особливими потребами – їхню пасивність, розсіяність, розгубленість, невпевненість у своїх силах, тому необхідно створити доброзичливу атмосферу: психологічний настрій, який допомагає зняти зайве напруження, протягом усього заняття вчитель має підтримувати в дітей робочий настрій. Численні наочні посібники: предметно-технологічні картки, креслення, ескізи, малюнки виробів та їх деталей, інструменти, трудові прийомы, технологічні та інструкційні індивідуальні картки, натуральні вироби та зразки виконаних робіт вчителем, або учнями старших класів, випускниками, яскравий дидактичний матеріал допомагають зробити уроки швейної справи цікавими, ефективними.

Отже, корекційні уроки швейної справи, навчальні екскурсії на виробництво, у шкільні майстерні, бесіди про працю в позашкільний час, ігрова діяльність дітей, самообслуговування, екскурсії до міського центру зайнятості – формують в дітей з особливими потребами схильність і стійкий інтерес до майбутньої праці швачки [6, с. 77].

У процесі трудового навчання за профілем «швейна справа» значну увагу необхідно приділяти розвитку в школярів загально-трудових умінь, насамперед, аналізу об'єкта діяльності (його призначення, матеріалу, засобів виготовлення, ручна чи машинна обробка), визначення форми, розміру, кількості деталей та способів їх з'єднання, оздоблення; планування послідовності власної діяльності та здійснення самоконтролю. Низький рівень сформованості зазначених умінь є причиною значних труднощів для учнів з особливими потребами під час самостійного виконання ними практичних робіт, тому на уроках перш за все, слід використовувати корекційно-індивідуальний та диференційний підхід до учнів. Так, одним учням, необхідна тільки корекційна орієнтовна допомога, іншим – спільно-пошукова, а деяким учням наглядно-показова. Одним із засобів забезпечення ефективності корекційно спрямованої навчально-прак-

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

тичної діяльності учнів на уроках швейної справи є навчання школярів користуватися наочною опорою. У трудовому навчанні зі швейної справи такою опорою є малюнки виробів та їх деталей, інструментів, трудових прийомів, а також креслення, ескізи, технологічні та інструкційні карти, натуральні вироби та їх зразки тощо. Важливо також навчити школярів користуватися підручником з трудового навчання, де учні в межах своїх можливостей мають усвідомлено читати текст, розглядати і розуміти різний ілюстративний матеріал та виконувати практичні завдання за інструкційними картами, планами послідовності виконання завдань, знаходити необхідну інформацію, відповіді на запитання та ін. [6, с. 80].

Учні з особливими потребами швидше включаються в практичну роботу зі швейної справи, якщо перший учень, якій відповідає, знає навчальний матеріал. Діти, навіть які добре вчаться, важко витримують довготривалу самостійну роботу, а слабкі діти можуть взагалі негативно ставитися до неї у зв'язку з особливостями психофізичного розвитку. Тому слід ставити перед дітьми мету, яка зацікавлює їх, пов'яже заняття з реальним життям, або з іншими навчальними предметами, що для дітей буде вражаючим, несподіваним.

Але є категорія дітей, байдужих до будь-якої трудової діяльності зі швейної справи. Тоді варто корекційно спрямовувати та корегувати дії та пов'язувати результати трудової діяльності з повсякденним життям дитини. Наприклад, майже у всіх дітей є мобільні телефони. Учитель пропонує виготовити чохла для мобільних телефонів, або зробити іграшки для молодших братів, сестричок; пошити торбинки для власного взуття, відремонтувати одяг свій та товаришів. Учні 8–9 класів виконують пошиття легкого одягу для себе під корекційно-практичним контролем учителя. Такі методи ефективно впливають на формування інтересу до швейної праці в цієї категорії школярів.

Зазначимо, що бесіди і виробничі екскурсії позитивно впливають на розвиток інтересу до трудової діяльності. Під час екскурсії діти знайомляться з різноманітними видами праці, отримують інформацію про умови трудової діяльності швачки; про матеріали, з якими мають справу робітники, про значення тієї чи іншої праці для виробництва в цілому.

Наприклад, всі учні Таврійської спеціальної школи люблять обрану ними професію. Це пов'язано з тим, що вони неодноразово були на екскурсіях в ательє з пошиття та ремонту одягу в містах Нова Каховка та Каховка, відвідували професійно-технічний ліцей м. Каховка.

Велике значення в прищепленні інтересу до професії швачки, яку обрали учні, відіграють і міжпредметні зв'язки. Так, на уроках креслення вчитель використовує наочний матеріал, виготовлений у шкільних майстернях. Наприклад, наочністю до теми «Моделювання» можуть бути швейні вироби, на яких демонструються види горловини, пройми, кишені, комірців та

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

способи їх обробки, різноманітні способи моделювання будь-якого одягу та інших предметів побуту.

Великі можливості в розвитку інтересу до професії мають уроки математики. Так, при вивченні теми «Види трикутників» учитель широко використовує вироби швейної майстерні, що показує дітям прикладний характер знань, які вони одержують на уроках математики. Учні на завдання вчителя назвати знайомі їм інструменти та виконані ними вироби, в яких поверхні утворюють ті чи інші геометричні фігури, називають серветку, фартух, косинку, простирадло. Це показує, як діти знають тему і пов'язують її з трудовою практикою.

Учителі української мови на уроках розвитку мовлення використовують виробничу лексику та термінологію швейного виробництва.

Для виконання практичної роботи на уроках швейної справи у нашому закладі дається відповідний час, але під постійним корегуючим наглядом учителя, ураховується точність і якість виконання та уміння дати пояснення своїй роботі. Свої роботи діти можуть продемонструвати на тижні трудового навчання, що проводиться в нашій спеціальній школі. В оздобленні школи є стенди з фотографіями, де зображені моменти із трудової діяльності випускників школи, шефів, дітей на виробничій практиці, позакласній роботи, суспільнокорисній діяльності. Використання цих стендів у виховній роботі сприяє формуванню стійкого інтересу до праці, бажанню бути схожими на тих, хто гарно працює. Добре організована гурткова робота, що теж певною мірою сприяє трудовій спрямованості школярів. Так, наприклад, у позакласний час ми навчаємо дітей робити квіти із тканини та паперу, виготовляти м'які іграшки, вишивати серветки та рушники, в'язати сумочки та шарфи, шити дитячі рюкзаки, декоративні скатерті. Кілька учнів виявили стійкий інтерес до цієї роботи і досягли добрих результатів.

Також у спеціальній школі-інтернаті проводяться конкурси серед учнів з особливими потребами на кращу швачку. Дітям, які займаються швейною справою, можна давати такі завдання:

- 1) розробити модель повсякденної спідниці, легкого верхнього одягу, викроїти по лекалу даного фасону;
- 2) оздобити спідницю відповідно до призначень (квітами, вишивкою, мереживом, оздоблювальними строчками тощо);
- 3) викроїти та пошити іграшки (ведмідь, заєць, курча, рибу тощо);
- 4) виготовити декоративні квіти із тканини; зробити клаптикову аплікацію, аплікацію з ґудзиків;
- 5) пошити сумку з підготовлених деталей, оздобити сумку;
- 6) пошити легкий одяг, постільну білизну, рушники, фартух для праці тощо.

Таким чином, провідна роль у забезпеченні корекційного спрямування виховних та практичних завдань на уроках швейної справи у спеціальній школі-інтернаті належить трудовому

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

вихованню, що являє собою систему корекційно-виховного впливу і передбачає залучення дітей з особливими потребами у процес трудової діяльності з метою формування в них позитивного ставлення до праці, до людей праці, здійснюється корекція, компенсація порушень розумового та фізичного розвитку аномальних дітей, вироблення навичок загальної трудової культури, озброєння трудовими вміннями та навичками швейної справи, готовністю виконувати ручну повсякденну працю, утримувати в належному стані робочі місця та інструменти, вироблення навичок попередньої підготовки до виконання трудових завдань зі швейної справи, бережного ставлення до різного роду матеріалів, їх економії [7, с. 2].

Отже, професійно-трудове корекційне спрямування навчальних предметів створює сприятливі умови для формування загально-трудо-виховних умінь і навичок на уроках швейної справи. Необхідно залучати учнів з особливими потребами до поза-класної гурткової, суспільно-корисної продуктивної діяльності, що сприяє закріпленню і розширенню технологічних знань, практичних умінь і навичок, перенесенню їх у колективні форми швейної праці, збагаченню соціального і трудового досвіду. А це, у свою чергу, буде стимулювати та корегувати розвиток активності, самостійності, дисциплінованості, умотивованості праці, формувати відповідальне ставлення до трудового процесу у швейному виробництві.

Література:

1. Рейда К. В. Єременко І. Г. Про корекційну функцію професійно-трудо-виховного навчання у допоміжній школі / К. В. Рейда, І. Г. Єременко // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі : Науково-методичний збірник / За ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенко, 2002 – Випуск 4. – С. 42–45.
2. Рейда К. В. Готовність учнів допоміжної школи до самостійної праці / К. В. Рейда // Дефектологія. – 2003. – № 2. – С. 39–43.
3. Рейда К. В. Виховання готовності учнів допоміжної школи до самостійної праці засобами виробничого навчання / К. В. Рейда // Дефектологія. – 2003. – № 1. – С. 45–49.
4. Рейда К. В., Бондар В. І. Вивчення досвіду роботи допоміжної школи з виховання готовності до самостійної праці / К. В. Рейда // Дефектологія. – 2002. – № 3. – С. 5–9.
5. Хохліна О. П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку / О. П. Хохліна. – К. : Педагогічна думка, 2000. – 288 с.
6. Мерсіянова Г. М., Хохліна О. П. Корекційна спрямованість трудової підготовки дітей з недоліками розумового розвитку / Г. М. Мерсіянова, О. П. Хохліна // Педагогіка і психологія. – 1994. – Випуск 2. – С. 77–84.
7. Хохліна О. П. Корекційна спрямованість навчання дітей з обмеженими розумовими можливостями / О. П. Хохліна // Дефектологія. – 1998. – № 2. – С. 2–3.